

Пажња дамама и господи, а нарочито вереницима

Златан накит и швајцарске часовнике
добићете најповољније
код фирме „ДИЈА МАЙТ“

Риста Протић

Теравије бр. 25 и Кр. Александра бр. 1

Вршим поправке са гаранцијом, купујем старо злато

ПРЕ НЕГО ШТО КУПИТЕ НАМЕШТАЈ
НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА ПОСЕТИТЕ ФИРМУ

„ШУМАНАЦ“

где ћете добити НАМЕШТАЈ

чувене фабрике БОРОТА

ТРГОВИНА НАМЕШТАЈА

Живорада ШУМАНЦА

Кр. Милана — 1.

српска сцена

БРОЈ 17

БЕОГРАД, 1 ЈУНА 1942

ГОДИНА I

Садржини:

Претседник Српске владе
г. Милан Недић у обновљеној згради код Споменика

О избору и постављању комада

Позоришне гласе

Пред премијеру Молијеровог „Уображеног болесника“

Премијере, обнове, репризе
биографије наших уметника:

г. Александар Цветковић
г-ца Дијана Радић

Пред отварање нове зграде код Споменика

Некролог:

† Александра Милојевић

Позоришне белешке

Позоришна хроника

Вести из Куће

Из уредништва

Додатак

Актуелна позоришна листа

цена 4 дин.

Пера Добриновић
као Кир Јања

ЈЕДНА ЗНАЧАЈНА ПОСЕТА

Претседник Српске владе г. Милан Недић у обновљеној позоришној згради код Споменика

У уторник, 26 маја, у 9 часова пре подне, посетио је Претседник Српске владе армиски ћенерал г. Милан Недић нову позоришну зграду код Споменика која ће у другој половини јуна бити свечано отворена. У пратњи г. Претседника налазио се министар грађевина г. Огњен Кузмановић. На улазу у зграду до чекали су г. Претседника владе и г. Министра претседник Београдске општине г. Драг. Јовановић, шеф Државне пропаганде г. Ђорђе Перић, управник Српског народног позоришта г. Јован Поповић, надзорни инжењер г. Тодић и целокупно техничко особље нашег Позоришта на челу са својим шефом г. Миомиром Денићем.

У току једног сата, колико се задржао у згради, г. Претседник је са својом пратњом обишао и прегледао све просторије преуређене зграде. Он се врло живо интересовао за многобројне и сложене техничке радове који су дали сасвим нов, и спољни и унутарњи, изглед старом Кнез Михајловом здању, и радије већ у два маха преправљаном. Инжењер г. Тодић, саветник Министарства грађевина, који руководи целим комплексом ових радова, давао је г. Претседнику сва потребна стручна обавештења о техничким извођењима (ова извођења, као што је већ познато београдској јавности, налазе се у завршној фази).

Пошто је прегледао све спољне радове, г. Претседник је посветио нарочиту пажњу разгледању нове позорнице и новог гледалишта. Нова позорница има врло велике димензије и одговара свима захтевима савремене бинске технике. Њена дубина износи 30 метара која се са задњом позорницом пење на 42 метра. Ротациони део позорнице већ је потпуно завршен. Нарочиту новину претставља на овој великој позорници »шибе-бина«; то су уствари специјална бинска кола која омогућавају истовре-

мено постављање и треће сцене. Овако уређена позорница можи ће да брзо изводи и најмонументалнија позоришна дела која захтевају многе промене и особите сценске светлосне ефекте. На тај начин одржаће се потребан сценски континуитет оних дела крупних размера која су раније убијале код нас дуге и споре промене с бескрајним паузама. У вези с новом позорницом изграђују се сад и нова електрична постројења која ће омогућити потребне светлосне утиске и дати савршено осветљење глумачкој маски и општој сценској слици, изгледу кулиса и богатим бојама костима.

Само гледалиште, као што смо већ писали на овом месту, добило је потпуно нов изглед. У партеру су постављене нове фотеље. Из гледалишног простора уклоњени су ранији барокни украси и претрпана позлата. Гледалиште има сад мирнији и достојанственији изглед.

У просторијама око позорнице, нарочито у гардеробама које су у непосредној вези са њом, хигијенско уређење је савршено. Нове, велике и светлје гардеробе добиле су модерна купатила и кабине с тушевима.

Г. Претседник био је особито задовољан уређењем наше нове зграде. Он је изразио своју радост и своје велико задовољство што је ново Позориште изграђено српском радном снагом и српском памећу. »То је доказ српске животне снаге«, изјавио је г. Претседник.

Затим, обраћајући се управнику нашег Позоришта г. Јовану Поповићу, он је рекао ове значајне речи:

»Отварање ове преуређене зграде претставља историски датум. Не заборавите, господине Управниче, да је овај датум везан за Ваше име. Ја сам поклонио пуну пажњу позоришту и позоришним трудбеницима, и стога желим да рад ове Куће корисно послужи духовној обнови српског народа и српској стваралачкој култури.◆

Речи г. Претседника, упућене нашем Позоришту и његовим трудбеницима, имају двострук значај. Оне, пре свега, пружају нарочито охрабрење и признање нашим позоришним посленицима који непрестано, без одмора, у изванредну замаху, без обзира на радне и материјалне услове, врше свој одговоран

уметнички посао, свесни да из њега зрачи велика животодавност и стваралачка вольја српске духовне енергије. После, оне су и родитељска утеша српском народу који је постао свестан свога места на сунцу и своје историске мисије у Новој Европи. Посвећујући се најбољим стваралачким вредностима и врлина-ма које носи у себи и у своме расном инстинкту, моралним, интелектуалним и физичким, српски народ је досад дао довољно доказа своје вольје за живот и својих неуморних тежњи да лојално сарађује на делу будуће европске обнове. Да ће та вольја и та сарадња дати и пуних резултата, за то дају тврдо јемство и ове речи Претседника Српске владе г. Милана Недића које је упутио позоришним трудбеницима, долазећи први пут на праг њихове нове велике зграде, будуће матице и расадника српске мисли и српске стваралачке културе.

О ШЕКСПИРУ

Август Стриндберг посветио је у „Драматургији“ низ написа феномену Шекспир. У уводу тих написа, често изванредно духовитих, он даје, између остalog, и ове карактеристичне ретке о великому драмском песнику:

„За оно што ми називамо архитектуром или композицијом неког комада, Шекспир никада не мари. Он неку историју прича у орацију ректа (директним говором), и утолико боље! — Ово неуметничко у уметности било је оно што је Волтера особито љутило. Само, у временима у којима драма постане извештачена, добро је да се човек освежи у природи, а Шекспир је сама природа. Наг као какво дете, он неприкривено приказује колико узбуђења може да изазове потстрек. Па маколико аљкаво компоновао, Шекспир је ипак увек ношен извесним унутарњим обликом концепције и стваралачком снагом која никад не пресахнује. Он никад не прилази неком делу без позива, не пише никад да би писао; он не припада оној врсти песника који се увек магарче, пошто се разумеју у величини писања ни о чему; или који пишу да би неком били пријатни, или баш и само зато да би показали како писање није никаква вештина. Шекспир је увек пун неког патоса; он мрзи или воли, грми против судбине, предаје се, па поново јуриша. Како се, међутим, понашао да понашао, његов главни интерес је: да слика људе. Он то, додуше, ради некако озго: сви су за њега „једнаки“; а ипак он није пријатељ пук; он то и не може да буде. Као што у „Кориолану“ и „Цезару“ исмејава неодмерене, неоправдане захтеве гомиле, тако исмејава у већем делу својих историских драма краљеве и краљице који се праве некаквим божанствима“.

О избору и постављању комада

Избор и постављање комада је организациони посао. Онај који изабира и поставља комад, не бави се само њиме, већ и другим чиниоцима: писцем, приказивачима, декоратором и гледалиштем. Организатор мора имати у виду све организационе послове: утврђивање циља свога и заједничког посла, особину и обраду посла, границу способности при искоришћавању компонената за постизање циља. Све што је окупљено око једног посла делује у његову корист, мора имати исти циљ и непоколебљиво веровати у њега. Сва размимоилажења морају бити отстрањена, све што је нејасно да се разјасни, за цело посао да се изгради општи план, за цело предузеће да се створи способност за одуховљавање.

У складу с потпуном обавештењу о грађи комада, о способностима приказивача, о уметности декоратора, сваки онај који поставља комад обавезан је да добро, врло добро познаје гледалиште за које се ради комад.

Некорисно је, па чак и штетно да могућност лаке и добре игре буде мерило у избору комада, или да комад само побуди интерес. Бескомпромисно је потребно проценити и просудити какве се мисли, осећања и жеље рађају у гледаоцима који ће бити захваћени развојем радње и комада. Па ако се мисли и хоће да постигне рађање здравих и позитивних осећања, неопходно је давати чврсте, конструктивне и савршено здраве ствари.

Зато и није оправдан сваки захтев да се један комад постави. Да се за постављање комада нађе довољно разлога, треба, поред декоративна и приказивачког посла, да се познаје, и то у првом реду, духовна снага драмског писца. Оценити мајстора је лако. Али колико је мајстора који успеју да натерају гледаоца да се баци у драмско проживљавање и на тај начин убеде га у оправданост својих животних назора и филозофских расматрања? Да ли мајстор успева увек да постави гледаоца у положај да проживљава баш она осећања, мисли и жеље којима би он хтео да буде убедљив или чак и да убеди?

Мајстори знају да је најважнији основан или конструкцијан део. Као сржи ствари, они му и посвећују сву пажњу. Јер без тога конструкцијног дела — сижеа — уопште не може бити комада. Помоћни део — карактеристика људи који дејствују — долази после сижеа и није безуслован. Али пошто се карактеристиком постижу слика живота и ефикаснији израз, он улази као други степен у састав комада. Најзад, као трећи чинилац, неважан или капитално важан, свакако је језик. Ако је игра без речи, неважан је. Али, ако је саставни део говорне игре, од националне је важности. Као што је пантонимама и балетима важна сликарска декорација или музика, тако је говорном приказивању најлепша и најизразитија декорација језик. И као што се сваки комад састоји из три дела: основног,

помоћног и допунског, тако се и драма састоји из три дела: сижеа, карактеристике лица и језичног материјала.

Али, да би организација око одуховљења комада успела, није довољан само захтев да се комад постави. Јер остаје још питање да ли ће сиже бити у стању да захвати посматрача и да га натера да нешто мисли, осећа и жељи. Потребно је имати нешто да се постави, из чега се јасно види да комад живи, да се људи у њему боре за известан одређен циљ. Та борба мора да је непосредно изражена, снажна, да буде у стању да захвати посматраче. Они морају да се определе за покушај који је позитиван у комаду. Свако од лица које дејствује има циљ. Мора да га има. Да би постигло циљ, оно узима свој став у борби, свеједно да ли лакој или тешкој. Јер и начини су различни. Једно лице се бори са више страсти. Друго спокојније, једно самоуверено, друго колебљиво. Али је важно, чак врло важно, рашчлањавање. Јесу ли ти циљеви корисни или шкодљиви људима? Може ли се пустити да прође кроз дух посматрача човек који има у себи клицу покварењаштва, мекушта или зла као узор? Јесу ли средства којима се бори часна или нечасна? И, најзад, не сме да буде узора негативних карактера. Не може се дозволити да се посматрачи доведу у искушење. Конструкција комада мора да је таква да иде једино за позитивним тековинама људског духа.

Опис лица и дејства људи, култура речи и поступка, особине носилаца, њихово излагање мисли, осећања и жеље морају сами да пресуде хоће ли доћи до тога да се њихов амбијент изнесе у живот. Да ли вреди постављати у центар огромна послана нешто што би тровало? Сме ли се дозволити да се појаве, ма и зачас, моменти из водњикаве литературе писане од људи који су уљуљкавани звуком сребрњака, а који су кроз своје редове давали оличење својих слабих карактера, себе самих? Јер, када се од избора и постављања комада захтева, с правом, да то буде тако учињено да се посматрач може ставити у положај извођача, тада би и ти људи, које би требало сретати у животу, морали бити конструктивни и позитивни. Тек тада ће сваки посматрач да напусти гледалиште убеђен и с вером да пође за позитивним личностима. Ако, пак, нема могућности да замисли да је човек који је тренутно на сцени исти и у животу, ако се не види да је однос људи на сцени истоветан с оним из живота, или ако недостаје логичан ред мисли, онда је захтев да се комад постави немогућ.

Постављање комада треба да буде увек нешто позитивно и конструктивно, зато и комади треба да буду такви. Оног тренутка када комади буду такви, ван сваке сумње је да неће бити изузети из организационог послана око постављања и приказивања.

У културну развију једног народа позориште је одувек било утврђење око кога су се окупљале читаве војске културних радника. Зато се и ту намеће потреба подупирања и решавања разних проблема. Продубљивање у том раду је мало

теже. Оно тражи зрелост, нарочиту спрему, многостраност, дубину душе, расцветаност пејсажа, анатомију, очи сликара и прецизност хирурга. Оштроумност добра психолога, смелост вође и разумевање конструктора.

Комади су само фрагменти, епизоде. Поједини успеси ухићења у тренутку, шампањска пена. А културан рад при позоришту и национална изградња захтевају од свих који носе пуно срце да баш ту прегну на посао, и као људи који желе добро својој нацији и њену културном напретку да сви заједнички преузму одговорност пред историјом.

Вл. Мошуљ

Једна сцена из Опере »Фигарова женидбак«
Г. Жарко Цвејић као Фигаро и г-џа Анита Мезе као Сузана

(Фото Роглић, Београд)

Друга Молијерова комадија у овој сезони

Пред премијеру „Уображеног болесника“

У току овог месеца даће наше Позориште премијеру и друге Молијерове комадије у овој сезони. То је „Уображени болесник“, последња комадија великог француског позоришног писца.

О Молијеру је на овом месту било говора у више прилика. У броју 6 и 7, стр. 189 до 191 и 219 до 223 приказано је развиће целокупне Молијерове комедиографије; у броју 9, стр. 280 до 285, дата је историја „Тартифа“.

Овде бележимо анализу текста и анализу чинова у „Уображеном болеснику“ и дајемо мишљење редитеља ове комадије о начину на који су је поставили.

Анализа комада

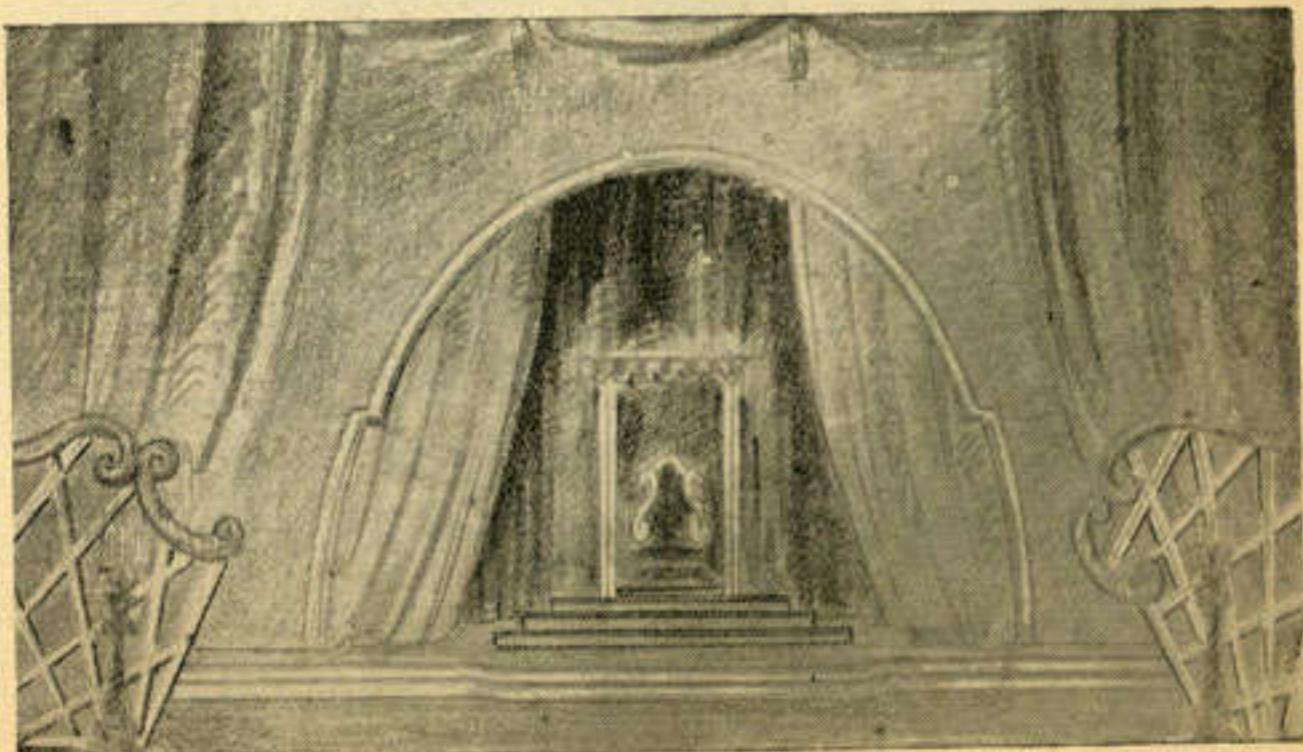
Грађанин Арган убеђен је, иако је потпуно здрав, да је болестан. Зато је стално окружен лекарима. Али му то није доволјно. Хтео би да га лече чланови његове породице. И зато долази на мисао да за зета узме једног лекара. Из свог првог брака, Арган има две кћери: Лујзицу, која је врло млада, и Ан-

желику, која је управо у добу за удају. Лекар Пиргон препоручује за зета свога рођака Тому Диафоаруса. Арган га прихвата. Али остаје да Анжелика каже своју реч. Она, међутим, воли једног другог человека, Клеанта, који је обећао да ће је запросити. Зато одбија енергично да се уда за Диафоаруса. У томе је енергично подржава Тоанета. Арган

Молијер

(Фото: «Срп. сцена», Београд)

М. Денић, Нацрт декора за комадију „Уображени болесник“ [интермеција]
(Фото: «Српска сцена», Београд)

хоће да побесни, и Белина с муком успева да га умири. У току њених разговора са Арганом, гледалац стиче уверење о њој; то је једна лицемерка и вешта глумица, која се удала само да би са дочепала његовог новца. Њен је сан да Анжелика и Лујзица оду у манастир, али Арган то одбија. Она зато покушава да преко бележника Бонфоа једном незаконитом дотацијом дође до наследства.

Анжелика је, међутим, успела да обавести Клеанта о удаји на коју

желе да је приморају. Клеант долази у кућу Арганову под изговором да га је послao учитељ музике који је отишао на село па не може одржати час. Арган верује у превару. У томе наилазе г. Диафоарус и његов син Тома. Настаје једна врло комична ситуација у којој Тома има да каже своје комплименте своме будућем тасту, својој будућој жени и својој будућој ташти. Арган тражи да Анжелика пева. Клеант и Анжелика користе ту прилику да кажу једно другоме шта им лежи на

срцу. Међутим, појављује се Белина. Када је чула да Анжелика одбација да се уда за Диафоаруса, она се заборавља и почиње да праска. Затим се сви посетиоци повлаче. После њиховог одласка, Арган који је удесио да своју старију кћер уходи њена млађа сестра, дознаје да се лажни учитељ певања састао са Анжеликом и у њеној соби.

Анжелика и Клеант нашли су савезника у Бералду, брату Аргановом. Бералд пребацује Аргану што хоће да уда Анжелику за лекара. Он устаје против медицине која није права наука, против лекара који су само шарлатани. Успева да Арган најури апотекара Флерана. Апотекар и г. Пиргон згранути су до највећег степена. Кажу да ће болесника препустити свим ужасима болести. Тоанета онда долази на идеју да се обуче као лекар и да понуди своје услуге Аргану. Она вр-

ши преглед болесника и даје своје мишљење које је потпуно у супротности са мишљењима која су давали лекари. Бералд напада истовремено Белину. Тоанета се претвара да брани своју господарицу и предлаже да се направи један опит. Нека се Арган учини мртвим: видеће се тачно каква су Белинина осећања наспрам њега. У то се и Белина враћа. Чује за смрт свога мужа; уместо да очајава, она мисли како ће се што пре дочекати наследство које јој не припада. Пошто је упознао осећања своје жене, Аргач хоће да учини исти опит са својом кћерком: она показује искрени бол. — Ништа после овога не изгледа да спречава срећну удају његове кћери. Ништа, сем то да Арган нема више лекара; и како ће живети без лекара! Клеант се нуди да студира медицину како би једног дана могао заменити лекара. Али Бералд има паметнију мисао: он предлаже да Арган постане лекар. Која би болест онда смела да нападне лекара! И комад се завршава једном бурлескном церемонијом у току које Арган постаје доктор медицине.

Режија Г-ђа Вера Греч и г. Поликарп Павлов, редитељи комада ишли су, постављајући »Уображеног болесника«, за трајнијом истином у Молијеровом делу. Молијерово дело је, као што је познато, патило од традиције која га је окружавала од дана његова поstanка. Двор Луја XIV и људи око двора, идући за укусом свога господара који је волео балет до те мере да је и сам суделовао у њему, наметнуо је Молијеру као драмском писцу известан израз који не би иначе био специфично његов. Церемонија, клањања, пантомиме, балетске тачке, биле су, силом прилика, постале саставни део многих

Г-ђа Евка Микулић
игра Белину
(Фото: »Срп. сценак«, Београд)

Г. Реља Ђурић
игра Клеанта
(Фото: »Срп. сценак«, Београд)

Молијерових радова. Таквих ставова има и у »Уображеном болеснику«. Између сва три чина налазе се балетски уметци, а цела комедија свршава се такође једном балетском импровизацијом. Тај начин игре проправљао се столећима, тако да се иза свих тих наслага није више могао видети Молијер. Сам Молијер био је супротно оном што је традиција наметнула као његов израз. Он је био за решавање битних проблема, а никако за декламације. Друштвени значај Молијерових комада, њихов дубоки реализам, њихова оштра иронија, нису се од традиције уопште видели у Молијеровом делу — а то је, међутим, било главно. Г-ђа Греч и г. Павлов сматрали су да ове елементе треба нарочито истаћи приликом спремања ове његове комедије. Зато су избрисали уметке, задржавши само последњи који је у непосредној вези с правим делом. Зато су сву пажњу обратили студији типова и карактера, као и што пластичнијем изношењу ситуација које је Молијер геније створио.

Подела У тумачењу ове комедије суделују наши одлични чланови. Улогу Аргана, уобразженог болесника, игра г. Александар Цветковић. Улогу Тоанете дају у алтернацији г-ђа Капиталина Апостоловић-Ерић и г-џа Олга Спирidonoviћ. Белину игра г-ђа Евка Микулић. Анжелику и Лујзу имају г-џе Дивна Радић и Едита Милбахер. Клеанта игра г. Реља Ђурић. Г. Диафоаруса тумачи г. Фран Новаковић, а његовог сина Тому г. Милорад Игњатовић. Бералда даје г. Милорад Душановић, Пиргона г. Марко Маринковић, Бонфоа г. Јован Николић, Пиргоновог помоћника г. Димитрије Величковић.

Превод Превод овога дела дао је наш одлични естетичар и књижевни критичар г. Богдан Поповић. Име г. Поповића најлепша је гаранција за изврсност овога превода, који спада у најбоље преводе наше књижевности.

Г-ђа Вера Греч режира са г. Поликарпом Павловом комедију
»Уображени болесник«

Премијере, обнове, репризе

ДРАМА

Премијера »Уображеног болесника« биће средином месеца јуна. Овој великој комедији највећег светског комедиографа Молијера, »Српска сцена« посвећује, у овоме броју, на својим првим страницама, оширнији напис. Читаоци ће ту наћи детаљнија обавештења о писцу, делу, режији, подели, као и о инсценацији и костимима.

У другој половини месеца јуна биће премијера нашег класичног дела »Кир Јањак« од Јована Стерије Поповића. О »Кир Јањи« овај часопис донео је, у своме прошлом броју, већи текст у коме је изражена анализа комада и карактера комедије; исто тако редитељ г. Страхиња Петровић и сценограф г. Миленко Шербан изложили су како су пришли својим задацима. Потсетимо овом приликом да је премијера »Кир Јањак« требала бити почетком овог месеца. Али је одложена да би се овим приказом највећег нашег драмског дела што достојније прославило отварање нове зграде код Споменика. Трећа премијера — Шекспиров »Отелок« — већ се увек спрема. Свакодневне, солидне и детаљне студије овога комада допуштају да се може назрети замашност редитељског посла који је поверијен г. Јурију Лавовићу Ракитину. Г. г. Миливоје Живановић и Сима Илић спремају у алтернацији улогу Отела, док г. Александар Златковић игра улогу Јара. Г-ђа Дара Милошевић носи улогу Дездемоне. Г-ђа Ирена Јовановић има улогу Емилије, а г-ђа Невенка Микулић улогу Бјанке. Касија тумачи г. Реља Ђурић. Дужда млетачког игра г. Фран Новаковић, Брабанција г. Божа Николић, Лодовика г. Воја Јовановић, Монтана г. Милорад Душан-

новић, Грацијана г. Миливоје Поповић, Родрига г. Милан Поповић, I сенатора г. Велимир Бошковић, I племића г. Милан Живковић, II сенатора г. Милорад Игњатовић. Декор је спремио г. Владимира Загородњук.

Поред свих премијера, почеће ускоро спремање и двеју домаћих

Други чин из комедије „Све саме лагарије“ [С лева на десно: г-ђа Невенка Урбанова (Џоана); г-ђа Десанка Дугалић (Елизабета); у позадини г. Божидар Дрнић (Др. Алгис); г. Павле Богатинчевић (Андреас); г-ђа Дарinka Милошевић (Гарда)]

(Фото: Роглић, Београд)

О ПОЗОРИШНОМ КРИТИЧАРУ

У „Драматургији“ вели Август Стриндберг, између остalog, и ово о позоришној критици:

„Ако критичар жeli да буде судија, треба да познаје законе и да је непристрасан. Ако критичар жeli да буде још и учитељ, сида је потребно да своју струку претходно простируда, и да свој задатак схвати као свој прави позив који је пун одговорности. А дешава се често да некога неке новине ангажују за позоришног критичара само стога што има течан стил. Да ли је он икад био иза кулиса, да ли је присуствовао пробама и неку драму компоновао, зато све нико не пита. Није уопште потребно да се такав човек интересовао за позориште било којом приликом; напротив, он може да долази и из сасвим друге струке. Само, са геничним положајем не иде упоредо и даровитост; отуд се често и могу сматрати толике бесмислене оцене којима би се људи из позоришта од смејали кад се не би радило о њихову хлебу и њихову уметничком уледу. — Слепац не воли да оцењује боју; али ако и то себи дозволи да некој уметничкој изложби, треба га потсетити на то да је слеп, иако је то врло окрутна ствар задирати у туђе телесне недостатке.“

Г. Страхиња Петровић
режира и игра главну улогу у
комедији »Кир-Јањак«
(Фото: »Српска сцена«, Београд)

ствари. Прво дело, »Народне судије«, написао је г. Предраг Никачевић, члан даровите породице Никачевића, која је нашој култури дала једног великог глумца, Светолика, и једног даровитог драматичара, Мiodрага познат је његов историски комад »Србија се умирит не може«, у коме је изнет Карађорђев устанак, и који из техничких разлога није, нажалост, могао бити изведен

Г. Владета Драгутиновић
режира Фодорову комедију
«Црквени миш»
(Фото: «Српска сцена», Београд)

ни на једној од наших позорница). — Комедију »Оде воз« написао је један наш човек. Позориште није у

могућности саопштити његово име, али може рећи да је то добра весела игра. Један од ова два комада режираће г. Јосип Срдановић, један од наших најпознатијих позоришних радника. Г. Срдановић је, као што је познато, тренутно редитељ Нишког позоришта, а раније је за пуних двадесет година био редитељ Скопског позоришта у коме је с великим успехом поставио низ комада из домаћег и нарочито фолклорног репертоара.

Исто тако биће обновљене и две одличне комедије: »Два туцета ружа« од Алда де Бенедетија и »Црквени миш« од Фодора. Ови комади су, као што ће се наши гледаоци сетити, играни у прошлим сезонама с највећим успехом. Забележимо да ће бити узет у припрему и класични Хауптманов комад »Пред залазак сунца« који је превела г-ца Рабија Нури-Хаџић.

ОПЕРА

Опера ће ускоро приказати знамениту и врло популарну немачку оперу »Чаробни стрелац« од Вебера. Ова опера треба да буде изведена у новој згради код Споменика. Она је извођена и раније на нашој позорници с успехом. Овом приликом публика ће видети »Чаробног стрелца« у правом стилу и у интересантној режији. Диригује г. Освалд Бухолц к. г. Подела је таква да су заступљене наше најбоље оперске снаге. Г. Јован Стефановић пева партију Отокара, г. Александар Трифуновић Куна, г-ђа Зденка Зикова Агате, г-ца Анита Мезе Анице, г. Никола Цвејић Каспара, г. Слободан Малбашки Макса, Жарко Цвејић Еремита, г. Бранко Пивнички Килјана, г-ца Дивна Радић Невесте.

У исто време ради се на обнови »Вертера«. Режиска обнова поверења је г. Владети Драгутиновићу. Ди-

Г-ђа Зденка Зикова
пева партију Агате у опери
»Чаробни стрелац«

ригује г. Освалд Бухолц к. г. Декоре даје г. Миомир Денић, а костице г-ђа Милица Бабић-Јовановић. Поред старих носилаца партија у овој су обнови запослени и неки млађи чланови. Партију Алберта пева г. Станоје Јанковић, али поред њега партију спрема и г. Јован Глигоријевић. Исти је случај и с партитурама

јом Софије: поред г-ђе Наде Станић, ову улогу певаће и г-џа Дивна Радић. Остале улоге имају њихови стари тумани. Г-ђа Злата Ђунђенац пева партију Лоте, г. Владета Поповић партију Вертера, г. Жарко Цвејић партију Кмета, г. Ћирил Братуш партију Шмита, г. Петар Обрадовић партију Јована.

БАЛЕТ

Балет спрема једну премијеру великих размера. У оквиру те премијере биће извођена три потпуно нова балета: »Аполо и Дафне« од младог немачког композитора и диригента Леа Шписа, »Ромео и Јулија«, по музici Петра Чайковског и један балет Макса Регера.

У спремању овог балета, поред г-ђе Милице Бабић-Јовановић, црта-

ча костима у нашем Позоришту, и г. Миомира Денића, нашег сценографа, узима учешћа и г. Владимир Загородњук.

Кореографски и режијски рад поверен је г. Анатолију Жуковском.

У спремању балета запослени су најугледнији чланови нашега Балета и балетског кора.

О ПОЗОРИШТУ И ПОЗОРИШНОЈ КРИТИЦИ

Коликогод био противник позоришних „критикастера“, ситних пискарачких духова који позориште „оценjuju“ са гледишта личних страсти, амбиције и сујете, толико је Лесинг, у исти мах, принципијално за праву, слободну и самосталну позоришну критику. Он персифира оне позоришне људе који непрестано истичу да је позориште трајно у нежном добу да би могло поднети „монархијистичан скриптар критике“. И вели, у „Хајбуршкој драматургији“:

„Има људи који тврде да позориште треба реформисати примерима, а не правилима; лакше је резоновати, него сам стварати. На то им се може одговорити: Да ли то значи да мисли треба обући у речи, или, још више, тражити мисли за речи, а ниједно не добити? И ко су, најзад, ти који толико говоре о примерима и личном стварању? Какве су примере сами дали? Шта су то они лично створили? Превејанци једни! Кад примере треба да процењују, онда су им дражка правила; а кад правила треба да процењују, примери им некако топлије прирастају уз срце. Место да докажу да је извесна критика погрешна, они доказују да је сувише строга, и на тај начин су своју ствар некако остварили. Место да побију и оповргну неку оцену, они примећују да је стварање теже од резоновања. Мисле да су ствар на тај начин демантовали. Међутим, ко правилно резонује, у исти мах и ствара; а ко има намеру да ствара, свакако је потребно да уме и резоновати. Само они који нису способни ни за прво ни за друго, мисле да се прво може издвојити од другог. Цврчи и брљивци! Они цвркућу покрај цесте; само корак одатле, па их човек може згазити!“

Биографије наших уметника

А) ДРАМА

Г. АЛЕКСАНДАР ЦВЕТКОВИЋ

Г. Александар Цветковић рођен је у Београду 1900 године. Матурирао је 1920 године у Крагујевцу. Затим се уписао на машинску технику, али му се прецизност и тачност које ова дисциплина захтева нису свиделе, па је, жељан да уђе у суштину људског живота, прешао на медицину; ни медицина, нажалост, није успела да освоји његов

Г. Александар Цветковић
(Фото: „Српска сцена“, Београд)

дух, па се обратио пјавима. Ту се сусрео са сувише реалним схватањима живота која су била у опрези с његовим сањарским темпераментом, па се окренуо филозофији. Али ни ту његов избор није био срећне руке. Узео је да студира географију, физику и метеорологију, науке које су и сувише конкретне. За све то време, он се тешко позориштем за које није још осећао да је његов прави терен. Почеко је да глуми 1920 године у Београду као волонтер у Веселом позори-

шту, које је своје претставе давало код Такова. Ту је одмах почeo да игра велике улоге. Као и многи будући комичари, он је почeo своју глумачку каријеру као љубавник. Прва његова улога била је Алберт де Сенвиль у „Крвној освети на Корзици“. 1922 године г. Цветковић је дефинитивно раскрстио с универзитетом, и отишао на дуго лутање по позориштима у унутрашњости. То лутање, с извесним боравцима у Београду и Загребу, трајало је пуних шеснаест година. Као и Молијер, чију велику улогу Аргана тумачи у „Уображеном болеснику“, г. Цветковић се у унутрашњости развио, употпуњу и довео до извесног степена уметничке зрелости свој талент. Г. Цветковић је један од наших уметника који су показали да унутрашњост не упропашћује талente, него им, напротив, својим често мучним и тегобним животом даје прилике за пуније развијање и сазревање. Прва стапа г. Цветковића било је Сарајево. Ту је остао пет година, до 1927. Затим је дошао у Београд, у оперету; то искуство трајало је две године. Из Београда је отишао у Загребачко позориште као члан и редитељ, а 1933 отишао је у Бања Луку, у својству главног редитеља. Од 1934 до 1938 био је опет у Сарајеву, као члан и као редитељ. Члан је Београдског позоришта већ четири године. — За ово време, г. Цветковић је променио неколико фахова. У почетку је био љубавник (Арман Дивал), Стојан у „Коштани“, Глиша у „На поседу“, затим нервеншпилер, па карактерни глумац, и најзад комичар. У оперети је заступао фах танцкомикера. — Г. Цветковић је ро-

ђени уметник који, када даје своју пуну меру, излази из оквира обичних категорисања. Од њега који је релативно млад могу се очекивати најлепша остварења на српској сцени.

Г-ЦА ДИВНА РАДИЋ

Г-ца Дивна Радић рођена је у Ливну 1915 године. Гимназију је учила у Сарајеву, а завршила је у Београду 1934. Као ученица суделовала је на концертима певањем, рецитовањем и глумом. После завршене матуре уписала се у Глумачку школу Београдског позоришта. 1935 дебитовала је као Хедвига у „Дивљој патки“. Истовремено учила је певање у школи „Станковић“. Исте године отишла је у Беч на музичке студије. Уписала се у Државну музичку академију (главни предмет певање); у исто време посећивала је мајсторску класу оперске школе Државне музичке академије у којој је био наставник проф. Дукањ. Као ученица академије, суделовала је на концертима школе интерпретирајући искључиво концертни програм. Јануара 1938 приредила је солистички концерт у бечкој Уранији. Као ученица мајсторске оперске школе, певала је у Академском позоришту Марженку, Зибелу и Микаелу. 1938 дипломирала је и певање и школу. Исте године учествовала је на међународном конкурсу за певање, и том приликом одликована је дипломом. 1938 ангажована је за солисткињу Београдске опере. Певала је Зибелу у „Фаусту“, Керубина и Барбарину у „Фигаровој женидби“, Папагену и другог дечка у „Чаробној фрули“, Пастира и Сару у „Мртвим очима“, Амора у „Орфеју“, Пастирицу у „Пиковој дами“, Аделу у „Слепом мишку“. Поред тога спремила је и неколико нових партија:

Мучијету у „Четири грубијана“, Микаелу у „Кармену“, Марженку у „Проданој невести“, Церлину у „Дон Жуану“, Аницу у „Чаробном стрелцу“, Марцелину у „Фиделију“. — Паралелно с опером, г-ца Радић суделовала је и у драми у којој су њене способности дошле до лепог изражaja. Тумачила је крупније ро-

Г-ца Дивна Радић
(Фото „Срп. сцена“, Београд)

ле у фолклорним комадима које траже и певачке способности („Коштанак“, „Иванка“, „Девојачка клетвак“, „Ђидок“), али се показало да јој се могу поверити и зрелије драмске улоге („Неверница“ и „Посао је посао“). Нарочито је запажена њена креација Савете у „Избирачици“. — Млада, вредна и даровита, г-ца Радић је лепа нада нашег позоришта. Од правилног и потпунијег развоја њених способности треба очекивати најбоље резултате по нашу позоришну уметност.

Пред свечано отварање зграде код Споменика

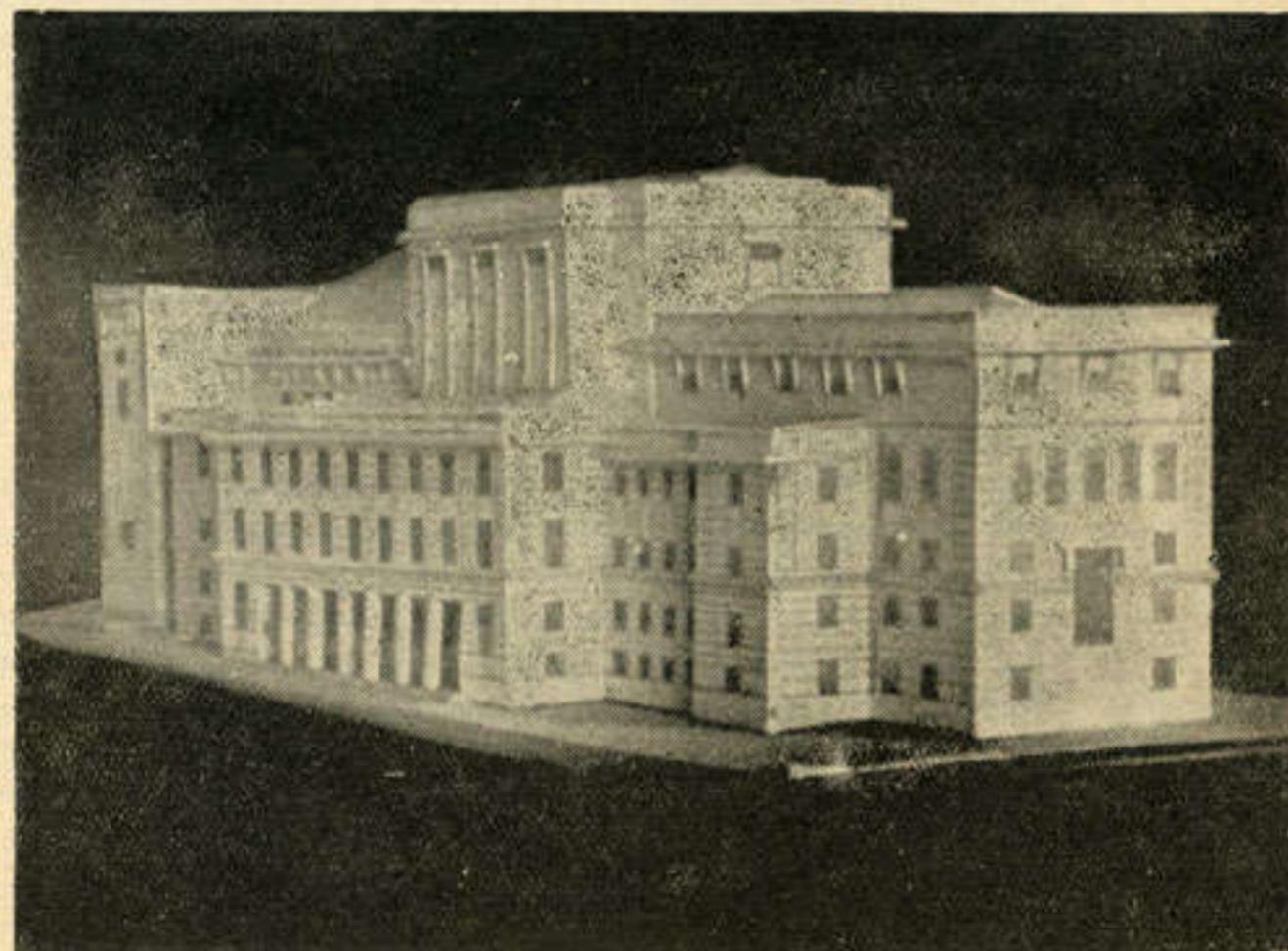
Премијера „Нир Јање“. Гостовање Државног позоришта из Хамбурга

— Низ претстава у обновљеној згради од 20 до 30 јуна —

Свечано отварање зграде

Обновљена позоришна зграда код Споменика свечано ће се отворити 20 јуна ове године. Свечаном чину отварања претходиће црквено осветљење зграде на коме ће узети учешћа претставници немачких и српских власти, као и репрезентанти наше стваралачке културе. Свечани чин биће везан и за кратку драмско-музичку академију коју ће својом уметношћу испунити прваци наше Драме, Опере и Балета.

О значају отварања велике позоришне зграде, о напорима које је требало уложити да она добије репрезентативан изглед, достојан Београда као средишта српског духа и српске стваралачке културе, биће више говора у наредној свесци овог часописа. Овом приликом наглашавамо само ово и овога: оспособљењем зграде код Споменика даће се пуну могућност српским стваралачким снагама, глумачким, певачким, балетским, драматичарским, композиторским и сликарским, да развију свој пун замах, и своју целокупну даровитост упуте у смеру проширења и продубљења аутохтоне српске културе. Поред тога, нова зграда олакшаће у знатној мери рад и нашој Драми, и нашој Опери, и нашем Балету. Везани за малу кућу на

Макета нове зграде код Споменика.
(Фото: »Срп. сцена«, Београд)

Јован Поповић Стерија

(Фото „Срп. сцена“, Београд)

Врачару, сабијени у узак простор у коме су морали да раде напоредо, често на сметњи једни другима, ни Драма, ни Опера, ни Балет нису могли да развију све своје снаге, ни репертоарске, ни оне које се заснивају на веома позитивним квалитетима њихових амбициозних ансамбла. Што су до садашњи уметнички резултати позоришне делатности у овој сезони били, ипак, врло високи и служили за углед, особито у поређењу с прошлим сезонама, треба првенствено захвалити несавитљивој уметничкој вољи и дисциплини нашег претстављачког ансамбла и сјајној појртвованости наше техничког персонала. Њихове уједињене енергије могле су да дају тако плодне резултате, без обзира на услове под којима су делале: од 1 октобра прошле сезоне, кад је Позориште прорадило, па све до сад није било ни једног дана без претставе! Ко се сећа прошле тешке и бурне зиме — а ко је то ко је се не сећа? — умеће правилно оценити услове и резултате сваква непрестана рада, велика у напорима и незапамћена по уметничким прегнућима.

Нова зграда растеретиће умногоме ове напоре, даће им бар више простора и више ваздуха, измениће радне услове под којима су вршени, и утицаће и на њихову интензивност и на њихову целисходност. Под појмом целисходности мислимо нарочито на ред у Драми која се морала, са четири недељне претставе, ограничiti на узак репертоар у коме нису могла да дођу до речи особито нова српска драмска имена. Са 11 претстава, колико ће их недељно имати у две зграде, она ће моћи да мисли на шире и за машије репертоарске планове, нарочито у области нове српске драматике, рачунајући, разуме се, и на повољније материјалне услове под којима једна претстава настаје. То исто важи и за Оперу и за Балет који ће убудуће моћи да рачунају са рационалним искоришћавањем својих стваралачких снага.

Мислећи на досадашње резултате осмомесечне делатности нашег Позоришта у овој сезони, ми мислимо, у исти мах, и на нашу нову позоришну публику, публику Нове Србије. Она нас је храбрила својом великом посетом и бодрила својим штедрим аплаузима баш онда кад нам је било најтеже. Осетили смо толико пута да смо једно с њом, као што је она осећала да је једно с овом скромном кућом на Врачару у којој се национална и уметничка ватра није ниједна трена гасила. Тако смо у овој јединственој симбиози и могли дати оно што смо дали.

„Кир Јања“ као прва претстава

Као прву претставу у новој згради код Споменика даће наше Позориште „Кир Јању“ или „Тврдицу“, комедију у три чина од Јована Стерије Поповића. Писана пре пуних 105 година, 1837, ова комедија је успела да надживи све наше буре и вихоре, моралне, политичке и материјалне, и да осваја редом све наше публике, од оне сеоске Кнез Милошеве епохе до оне снобистичке деморалисаног Београда пред трагични 27 март прошле године, оног Београда који је српску стваралачку културу гледао с висока као низеродну и духовно малоцену. Она ће, бесумње, освојити и нашу нову позоришну публику која с толико срдично по здравља српску драматику, осећајући јој вредност и значај у целокупном комплексу наше националне духовности.

Велика српска комедија отвара нашу нову позоришну зграду и под једним изразитим символом: да се у области нашег твораштва, не само сценског, треба враћати крупним и најкрупнијим питањима наше душе, нашег морала и наших карактера, враћати се здраво и темељито, с пуњом одговорношћу и јасном свешћу о нашим претешким задацима у новом свету који долази.

Поред тога, „Кир Јања“ је и једна велика књижевна лепота с пуним етичним решењем у основу, и један ванредно успео сценски кроки сложене психологије карактера и веома нијансираних тонова који намећу глумцима стихиске задатке. И то је једно знамење.

Гостовање Државног позоришта из Хамбурга

Непосредно после отварања зграде код Споменика претставиће се српској публици и једна страна позоришна трупа, велика иrenomisana — Државно позориште из Хамбурга. То је први пут после нашег државног слома што нам долази у посету једно страно позориште. Што је то баш једноrenomisano позориште државног карактера из Великонемачког Рајха, значи несумњиво да су непрестани напори Владе Г.

Готхолд Ефраим Лесинг

(Фото „Срп. сцена“, Београд)

Милана Недића око стишања распламтeliх политичко-партиских страсти у Србији нашли на пуну пажњу немачких надлежних фактора. То је, уједно, доказ да ће српски народ, вредан, пожртвован и културно способан, моћи да рачуна на пуно и несметано развијање својих многоструких културних способности у Новој Европи, ако пође садашњим путем лојалне и разумне сарадње.

Долазећи из велике трговачке вароши Хамбурга, који има за собом дугу и бурну историју, његово Позориште нам доноси првенствено једног свога писца, свога по књижевној слави коју му је наметнуо — Готхолда Ефраима Лесинга. У ступцима овог часописа већ се више пута помињало ово велико књижевно име, особито у вези с карактеристичним цитатима из његовог најчувенијег дела позоришно-теориске природе, из његове „Хамбуршке драматургије“. Баш у Хамбургу сабрао је Лесинг цео свој позоришни систем, који се развија преко „Берлинских књижевних писама“, Со-

+ Александра Милојевић

фокла и Лаокона, у један строго омеђен позоришно-критичан компендијум, у једну драматурију од епохална значаја која ће послужити као ослон модерна позоришног живота и развића.

„Мина фон Барнхелм“

Лесингово дело које ће нам донети Хамхелм, карактерна комедија у пет чинова, дело које је, по речима немачког књижевног историчара Роберта Римана, „покренуло на расправу и ставило на сцену крупна питања садашњице и о њима рекло одлучну реч“. У овој комедији апеловао је Лесинг на морална и национална осећања свога народа. „На тај начин је поезија“, наставља Риман, „успоставила поново потребан додир с масом, удахнула јој своје етичке инстинкте, пробудила њено усхићење и умела да га поведе.“ Експозицију ове комедије назвао је Гете „недостижним примером за углед“. „Мина фон Барнхелм“ је комедија с историском позадином, а има свега десет лица. У средишту радње је Мина. У лицу мајора фон Телхајма Лесинг је, изгледа, оцртао познатог немачког песника Хајнриха Клајста.

У комедији има много типична немачког духа и немачке духовитости. У њој је Лесинг сачувао сва три класична „јединства“: времена, места и радње. Дијалог није само духовит, него суверено влада тоном друштва, једном врлином која је неопходно потребна правом комедиографском песнику. Са ванредним осећањем за дијалошке форме даје Лесинг лак и течан разговор, занимљив и онда кад је реч о ситницама; ванредно импресиван, пун „осећајних тонова“, кад радња расте и добија озбиљан преокрет.

„Мина фон Барнхелм“ написана је у годинама 1764 до 66, а приказана први пут у Хамбургу 30. септембра 1767, после више забрана. У Берлину је први пут дата шест месеци касније. Стога није нимало чудно што је хамбуршки драмски уметници приказују у Београду као „своје“ дело, као дело које је уско везано за прву велику сценску славу њихове вароши. А сигурно је да га дају и с великим уметничким потенцијалом.

Десет дана у новој згради

Отварање зграде код Споменика са две класичне комедије, једном српском и једном немачком, има привремен карактер. Има још радова који у згради нису приведени крају, нарочито радова сценско-техничке природе које изискује велика и пространа позорница с компликованом техничком алатуром. Цео јули и август посветиће се тим радовима, али ће се дотле, тојест до 1. јула, играти из дана у дан и у овој згради, поред редовног рада у згради на Врачару. После премијере „Кир Јање“ и четврородневног гостовања Хамбуршког позоришта, даће и Драма и Опера и Балет неколико претстава. Тако ће публика моћи бар приближно оценити могућност нове велике сцене нашег Позоришта које, иначе, одговара свима захтевима једне модерне, пријатне и укусно стилизоване позоришне зграде с јединственим комфортом.

У недељу, 24. маја сахрањена је на Новом гробљу Александра Милојевић, једна од глумица из генерације од пре педесет година.

Милојевићка је почела своју глумачку каријеру 1886. године. Била је, с малим прекидима, стално чланица Београдског позоришта. Играва је фах наивки, и у томе фаху је остала углавном до краја своје глумачке делатности. Пред крај те делатности, покушала је да се огледа и у улогама старијих жена, али, изгледа, у томе није имала нарочитог успеха. Она није могла остати дugo на позорници, највише због тога што је фах ограничавао. 1911. г. прославила је 20-петогодишњицу свога глумачког рада, а ускоро се повукла из позоришног живота. Скоро тридесет година провела је скромна и непримећена, живећи од мале пензије која је, после прошлог рата, износила 1200 динара месечно. Прегажена временом и непозната новијим нараштајима глумаца и публике, она је, у својој самоћи, наставила да у себи негује свој сан о позоришту. Уверена у своје заслуге и неосећајући вихор времена изнад своје главе, она је веровала да се у јавности води рачуна о њеној прошлости. Једна од њених жеља, упорних и неостварених, била је да је потомство сахрани поред Нигринове и као Нигринову, уз цвеће, почасти, говоре. Нама из најмлађе генерације и није лако рећи, да ли је њена жеља била оправдана или је претстављала један обичан сан — толико су сведочанства савременика ретка о њеном учешћу у позоришној активности свога времена. Али се њена жеља сукобила с једном стварношћу у којој има и свирепо-

сти и грубости. На њен погреб дошло је једва двадесетак људи — од којих ниједан глумац, чак ни из генерације најближе њеној. Није било ни цвећа, ни почасти, ни говора. Док је њен ковчег лежао у капели, дуго се чекало на повратак

Александра Милојевић

(Фото: „Српска сцена“, Београд)

општинских погребних кола која су је имала однети до последњег пре-бивалишта. И то пребивалиште није јој, уосталом, испало најсрећније. На ивици гробља, тамо где настају нове зграде за општинске службенике, ископане су, у правилним редовима, дубоке раке, које танке прегrade земље одвајају једне од других — и у једну од њих спуштено је тело Милојевићке. Гробари су се журили да сврше свој посао, а свештеник је заборавио да прелије њен ковчег вином. Једна жена, нека њена даља рођака, узбуђена толиким нехатом над судбином покојнице,

пустила је на крају своме огорчењу на вољу, и гласно протестовала што се бар обичај преливања вином не поштује. Свештеник је исправио своју грешку, и сандук је брзо дотакао дно раке. Неколико шака бачене

земље одјекнуло је тупо о њен сандук.

Тако је сахрањена једна уметница чије су фотографије пре више од тридесет година наше новине доносиле на своју првој страни.

Позоришне белешке

За музеј Српског народног позоришта. — У низу наших скорашињих разговора с г. д-ром Илијом Пржићем, професором Београдског универзитета и познатим правним писцем, ставили смо у средиште, нарочито, питање оснивања музеја Српског народног позоришта. Сугестије г. д-ра Пржића у овом смјеру веома су драгоцене. А и актуелне управе у овом трену, пошто непосредно стојимо пред отварањем обновљене позоришне зграде код Споменика. Пасиониран скупљач старих српских грамофонских плоча у које су убележени гласови наших глумачких и оперских великанова, или важнији одломци из српских опера под дириговањем наших старих диригената и композитора, или наше оригиналне народне мелодије у тумачењу наших популарних певача, г. Пржић нас је упозорио не само на културно-историску и уметничку, него и на педагошку вредност оваквих плоча. И глумачка и певачка уметност су транзиторна карактера, низ скиоптичних слика које ишчезавају у магновењу. Немогуће је задржати оно визуелно у тим уметностима; фотографски апарат фиксира само један трен, па и тај трен једино статуарно. Грамофонска плоча, међутим, фиксира боју гласа и мелодије, њихове обиме, целокупне њихове облике, и задржава у себи прве оригиналне интерпретације на-

ших оперских и симфониског прегнућа под палицом њихових првих диригената који су у понеким случајевима уједно и њихови композитори. Изврстан културно-историски материјал који ускрсава мртве гласове, а с њима донекле и мртва лица према којима је ујес био крајње свиреп, као што је свиреп и према њиховој уметности! У педагошком смислу, овај грамофонски материјал може изврсно да послужи при практичној настави у глумачким и музичким школама, нарочито у течајевима у којима се предаје историја српске глуме, певања и музике. Упоредо с репродукцијом гласа, наставник је у могућности да даде и портрет његовог некадашњег сопственика, али, у исти мах, и анализу гласовних квалитета (боје гласа, темпа, начина искоришћења паузе итд.). Овај материјал, после, може се корисно употребити и при режији наших драма старијег датума, мислимо нарочито на грамофонски ухваћене важније одломке наших старих позоришних комада у тумачењу наших најбољих глумца, ранијих и садашњих. То све, најзад, сачињава и драгоцену културно благо наше позоришног живота, његову историју која се увек може оживети, вокално, инструментално, хорски.

У вези с идејом прикупљања старих грамофонских плоча из обла-

сти старије српске глумачке и музичке уметности, намеће се одмах и идеја оснивања Српског позоришног музеја. Он би могао да буде смештен у нарочито обезбеђеним трезорима обновљене позоришне зграде, или у новој згради за административно позоришно особље која ће се ускоро градити уз Позориште код Споменика и везати с њиме нарочито подесним саобраћајницама.

О потреби позоришног музеја сумишно је расправљати. Он треба да садржи све оно што чини историју првог српског позоришта, његово развиће, његову величину и његову славу. Ту су, поред поменутих грамофонских плоча, портрети и фотографије редитеља, глумца, певача и играча, оригинални и маске, репрезентативне улоге у костиму, писана документа (важнија литература, глумачки рукописи, архив, часописи и разне едиције, позоришне листе срећене по сезонама као грађа за историју прве наше сцене, оригинални рукописи дела наших важнијих драматичара); затим, редитељске и кореографске књиге и нацрти, сценографске скице, макете важнијих инсценација, драгоцене костими, намештај од историске вредности, типови оружја, типови наших старих варошких и сеоских ентеријера, фотографије наших сирових народних игара, итд.; најзад, трофеји, венци, документа о одликовањима и гостовањима, као и рукописни годишњаци са извацима из дневне штампе (критика, важнији догађаји и датуми, полемике).

Још има овога материјала код појединача, а има га нешто и у самом Позоришту, иако је његов добар део недавно изгорео, а нешто опет разнесено или упропашћено из нехата и неразумевања. Све би то сад требало постепено прикупљати, а

почети са прикупљањем одмах, систематски и организовано. То је, без сумње, велик и одговоран посао, али посао врло потребан. Често су беззначајне ситнице, одбачене у неком српском дому као бескорисне, важан документ или бар важан потстрек за осветљење неког места у извесном позоришном периоду, управном и уметничком, поготово персоналном. У томе смјеру апело-ваће ускоро Управа нашег позоришта на све своје старе и нове пријатеље да је помогну материјалом из историје наше Куће и нашег позоришног живота уопште, или да је бар упозоре на вредла.

Идеја нашег позоришног музеја набаџивана је код нас и раније, али није досад никад расматрана с планом. Наш типичан јавашлук остављао је наше културне потребе увек за доцније, као мање неопходне. Садашња Управа настоји да ову идеју покрене с мртве тачке и да јој у новом буџету обезбеди потребна финансиска сртства за прве почетке. У томе смјеру добро су јој дошли и садашње сугестије г. д-ра Илије Пржића.

Б. Ј.

Један велики или више мањих балета у једно вече! — Наша публика није још начисто с тим шта је боље: да ли један велики или више мањих балета у једно вече? Осветлићемо преимућства и првог и другог случаја. Данас се на европским балетским позорницама могу све ређе видети балети који испуњавају цело вече. У чуvenом балету де Базила немамо никад само један балет, већ увек два, три или чак и четири балета заједно. Париз, Берлин, Рим ређе имају велике балете, међутим, гледаоци радије посећују велике балете. У руском царском

балету на програму су увек били углавном велики балети. Огромни ансамбли, велика техника класичне школе, сјајна техничка опрема чинили су да су те претставе биле на великој висини. На Београдској сцени изведени су многи од тих балета: »Копелија«, »Лабудово језеро«, »Рајмонда«, »Коњиц-вилењак«, »Дон Кихот«, и други. Ово су велики датуми у развију нашег балета. У то време развијао се наш млади ансамбл под вођством једног паре првака. У току два и по или три сата гледалац је уживао у чаробној балетској бајци, заваљен у удобну фотељу, без журбе. Дајући најбоље од тих балета, наш ансамбл се научио да игра, однегово је велике солисте и најзад стао на сопствене ноге. Требало је, међутим, ићи даље, пошто су се времена била изменила. Опште прилике и темпо савremenog живота не остављају запошљеном човеку много времена. Он тражи да од једне балетске претставе добије што више утисака у што краћем времену. Отуд су се јавиле претставе с неколико мањих балета: у што краћем времену једне претставе видети неколико стилова и начина игре, неколико ствари више тумача и чути више композитора — то су могућности које даје таква претстава. У приликама нашег Балета где има толико добрих првака, није потребно да се месецима чека док се један по један појаве пред публиком. У темпу, у здравом такмичењу публика има могућности упоређења, ужива у елементима чисте игре, а не у бесконачним пантонимама којима су били испуњени дебели чинови старих балета. Из истих разлога најбоље балетске трупе данашњице (Мјасин, Фокин, Базил) не играју више велике балете у једној претстави, већ неколико мањих ремек-дела. Отуд мислимо да је систем

мањих балета у једном вечеру погоднији и за нашу савремену публику.

A. Жуковски

Настанак Вердијеве комичне опере „Фалстаф“. — У „Донауцајтунгу“, бр. 98 од 29 априла, даје Стефан Георги историју настанка опере „Фалстаф“, последње опере Ђузепа Вердија („Старац из Сант Агате“). Либрето за ову „лирску комедију“, како Верди зове ову оперу, дао је Боито према Шекспировом тексту. Радња опере дешава се у Виндзору, половином XV века. „Фалстаф“ први пут је изведен у Милану, 1883 године, и убраја се, са „Отелом“, у најзрелија музичка дела Вердијева у којима је приказана комична и трагична страна људске љубоморе. (Вердијеву музику карактерише Алфред Баресел у „Вођу кроз оперу“ овако: Вердијев оркестар и певање дају драматику без психолошког оптерећења, без илустровања свих појединости позоришног процеса, без песничке идеје која би се пробијала до дна ствари и која би кроз њу била одуховљена. Верди музицира много неусиљеније него Вагнер, музицира чисто музички с јаком драматском снагом“).

У напису Стефана Георга реч је о састанку либретисте „Фалстафа“ Арига Бонта са старим Вердијем. Верди се већ био повукао на своје сеоско добро Сант Агата и постао сеоски поседник, син музичке славе и жељан мира. У разговору о Вагнеру, он рече Бонту: „Ово немачко дело живи и живеће; а моје је дело већ преживело свој живот“. Бонто је протестовао, мислећи на свој текст „Фалстафа“. „Који вам је ђаво, Бонто“, одговори стариц. „Ја данас имам осамдесет година и живим од камата прошлих славних дана“. На то му Бонто извади рукопис „Фалстафа“ на коме је ста-

јало: Према Шекспиру обрадио Ариго Боито. А онда додаде писаљком: Комична опера од Ђузепа Вердија. „Глупост“, најутри се Верди, „ја сам већ давно престао да пишем музику“. Бонто га упозори да он још није дао ни једну комичну оперу. „А ово би, маestro, била прилика, која се не враћа два пут, да изненадите свет једним неочекиваним новитетом“. На ове речи извуче Верди из својих рукописа оперу која је носила назив: Један једини дан краљ. Комична опера од Ђузепа Вердија. „Ево видите“, рече он, „Верди је написао једну комичну оперу. Врло горку, невеселу; јер, ја сам проживео толико ствари у животу; моја бурна младост давно се сталожила; научио сам да се смејем кад мислим на то да је деветнаестогодишњи младић био избачен са Конзерваторијума, „због музичке неспособности“; па ипак сам ја и без конзерваторских доктрина постао оно што сам. И

много шта сам ја прежелио.. али ову комичну оперу нисам“. У даљем разговору признаје Верди под каквим је приликама настала ова његова прва и дотад једина комична опера. Баш ми је било умрло прво дете. Ипак, он није прекидао рад, пошто је опера била навештена у новом репертоару миланске Скале. После неколико недеља умрла му је и жена. „Господине, да ли сте икад морали да напишете комичну оперу поред два свежа гроба? Она је пропала у Милану, у Напуљу и у Венецији. Данас више нико не зна за њу — за ту морју прву комичну оперу“. Затим узе текст „Фалстафа“, дрхтећи. „Комична опера. Још једном комична опера! Можда. Можда је ово прилика да се поправи ранији пораз“. Ускоро се стари композитор дао с великим жаром на писање ове опере. Први приказ „Фалстафа“ у Милану наишао је на незапамћене овације седом композитору.

Позоришна хроника

Српска позоришта:

Ж У Крагујевцу је, почетком маја, основано позориште са задатком да негује првенствено српску националну драму. Редитељ овога позоришта је г. Илија Јовановић, познати српски глумац-ветеран. Као прву претставу дало је ово позориште, на Ђурђев-дан, 6 маја, „Де војачку клетву“ од Љубинка.

Европска позоришта:

Ж У Бремену је, крајем априла, први пут изведена драма у три чина из Француске револуције „Граф од Брежара“ од италијанског позоришног писца Ђоакина Форцана. Драма је имала велика успеха и оставила је на публику изванредан

уметнички утисак. Форцано приказује овде с трагичном иронијом и идеје Француске револуције од 1789 године. У средишту радње је сеоски делегат граф од Брежара, иначе сеоски поседник. Кад му запрети гилотина, он неће да бежи из отаџбине. Решен је да мирно сачека смрт, ако се старе вредности покажу као сушта обмана. Ипак, он попушта захтевима револуције корак по корак, узима за жену своју служавку, ћерку сеоског трибуна Перола, који се одмах надима као графовљев таст. Брежару је ипак суђено да положи главу под гилотину на коју иде добровољно и његова жена. Сцена пред погубљење једна је од најпотреснијих и најдубљих у овој драми. У њој три-

умишују вечне вредности људске верности и мушке храбrosti.

* Берлинска народна опера завршиће своју седму сезону 25. јуна о. г. За седам година свога рада, од 1935. до данас, она је дала 57 разних опера у 1892 претставе, не рачунајући у овај број симфониске концерте и балетске претставе. Од ових 57 опера 31 је немачка, 18 је италијанских, 5 француских, а по 1 је опера чешка, грчка и руска. Највише су извођени Вагнер и Верди, затим Моцарт и Бетовен. Оркестар Народне опере има 112 чланова, хорски ансамбл износи 72 члана, а солистички 42 лица. — Отворење наредне сезоне одређено је за 4. септембар, са „Арабелом“ од Рихарда Штрауса. На репертоару су, поред „Арабеле“, ведра опера „Како желите“ од Лудвига Хеса, „Ципелари из Шенауа“ од холандског композитора Јана Бранта-Буиса, „Четири грубијана“ од Волфа-Ферарија, „Ђани Скики“ од Пучинија и „Разбојници“ од Вердија.

* У Минхену је, у Баварској Државној опери, изведена, крајем априла, Пучинијева опера „Турандот“, у режији Рудолфа Хартмана, и у инсценацији Лудвига Сивертса. Дириговао је Клеменс Краус. Минхенска музичка критика вели да је сјај „Турандота“ хладан, и да је ова опера без дражи, са нечим статуарно-укоченим у основу. Минхенска режија ове опере ослонила се, углавном, на визуалне утиске, тако да је и музички део дошао у други план. — У Минхенском Резидентеатру приказана је трагедија „Магбет“ од Шекспира. Режија Арнулфа Шредера била је управљена на то да прикрије по могућности колпоражни карактер радње и истакне што више мисаони оцрт духовно-драматске позадине. „Магбет“ претставља, уствари, почетак једног новог животног схватања. Дело је приказ слома средњевеков-

но-објективна животна реда и прелаз ка субјективном уобличавању ренесансне и барока. Магбета је тумачио Александар Голинг. — У минхенском Камерном позоришту („Камершиле“) изведен је, после дуже паузе, „Круг кредитом“ од Клајнда. Нову обраду овог изванредног комада дао је Јоханес фон Гинтер. — У истом овом позоришту, у оквиру „Трећег јутарњег празника Камерног позоришта“, приказан је „Увод у духовни живот“ од минхенског песника Артура Милера. — Најзад, у минхенском Народном позоришту изведен је „Бубуш“, весела игра у три чина од мађарског писца Гabora Ваšarija, једна љупка ствар писана с темпераментом и с много живахних ситуација.

* У Минхену је, крајем априла, изведена први пут комедија у три чина „Ти си ми потребна“ од Ханса Швајкарта, и нашој позоришној публици сад познатог комедиографа: његове „Све саме лагарије“ имале су недавно велика успеха на нашој сцени. Минхенска позоришна критика вели да је Швајкарт „изванредно фин психолог и одличан познавалац живота“. Стога се он при решавању брачних питања никад не служи простом галантеријом. Премијера најновије његове комедије у минхенском Позоришту камерних игара нашла је „на бурно и спонтано одобравање као што се ретко кад доживљује“.

* У Данцигу је, у току априла, први пут изведена опера (у Државном позоришту) „Магнус Фаландер“ од берлинског композитора Фрица фон Бориеса. Насупрот савременој немачкој музичкој генерацији, Бориес стоји под утицајем Рихарда Вагнера. Има, међутим, у његовој музici и таквих формама које траже у наглашеној једноставности народних музичких мотива против тежу богатству својих алтерација.

* Обнова Ибзенове драме „Нора“, која је недавно изведена у Дирену, дала је поново доказа о моћној убедљивости овог великог норвешког драматичара. Играна у најтишим полутоновима, она је изгледала савршено ванвременска. Просто се, вели критика, заборавило да је ова драма написана још 1879. године. Поред тога што је проблем „Норе“ за нас данас изван сваког интереса, Ибзен је освојио савремене гледаоце тачношћу својих карактерисања људи, као и својом фрапантном техником којом је, одиста мајсторски, грађена његова „Нора“, некад сензационална као дело непоштедне друштвене критике.

* „Пер Гинт“ Вернера Егка, једног од главних носилаца немачке Модерне (уз Ханса Пфицнера, писца драме за музику „Срце“), имао је крајем априла премијеру у Есену. О овом оперском делу расправљало се у своје време веома много. Садашње питање овог дела ограничило се првенствено на питање режије и инсценације. Радња „Пер Гинта“ подељена је у три оштро оивичена света: „стварни“ свет Солвејгине и Перове родне груде; свет илузија у који Пер верује као у збиљски, и го, реалан свет чију подлост и нискост Егкова опера изврсно карактерише. Режију опере водио је Валтер Јокиш. Он је с успехом развио органику режије из органике самог дела.

* Између бугарске Државне опере и италијанске Опere Сан Карло у Напуљу направљен је споразум према коме ће у другој половини јуна гостовати у Софији више и стакнутих италијанских оперских првака.

* У Солуну је изведена драма Герхарта Хауптмана „Михаел Крамер“, поводом осамдесетогодишњице од рођења великог немачког

драматичара. Овом приликом изашао је у солунском часопису „Нова Европа“ опшiran напис о личности и делу песниковом.

* Почетком маја изведен је у Прагу, у тамошњем Народном позоришту, „Принц од Хомбурга“ од Хајнриха Клајнста. Ово је било прво чешко извођење овога комада.

* Париз показује у последње време нарочито интересовање за Моцарта. У току маја и јуна предвиђено је на репертоару париског оперског позоришта пет Моцартових опера: Комична опера даје „Омицу из сараја“, „Фигарову женидбу“, „Дон Ђованија“ и „Чаробну фрулу“, а Народно позориште у Пале д'Шелоу „Кози фан туте“.

* У Ђенови је најшла недавно на веома топао пријем опера „Арлекино“ коју је 1924. године написао немачко-италијански композитор Феручио Бусони. То је био први приказ ове опере у Италији. Ускоро ће се у Фиренци приказати на италијанском језику и друга Бусонијева опера „Д-р Фауст“. И ово ће бити у Италији први приказ ове опере.

* У Бајројту одржаће се и ове године, као и прошла два ратна лета, фестивали за немачке ратнике. Ови ратни фестивали почеће ове године 9. јула. На репертоару су четири претставе „Сумрака богољуба“, један приказ целог „Нибелуншког прстена“ и дванаест претстава „Холанђанина-луталице“. Све ове претставе имају затворен карактер. Намењене су искључиво војницима и радницима у ратној индустрији.

* У берлинском Драмском позоришту (Шаушпилхауз) изведена је, у првој половини маја, као премијера драма Кнута Хамсuna „Вечерња румен“. То је сатира на трули морал грађанског друштва. Комад

је написан још 1898 године. Берлинска режија дала му је реалистичан оквир. У готово празном стану црно-белих зидова крећу се у црно и бело обучени људи. Они се стављају у такве положаје и групе који потсећају на ентеријере чувеног сликара Едуарда Мунча. На овај начин је режија Јиргена Фелинга

избегла јевтин реализам и постигла стилизовано јединство. Сагласност између сценског простора, боја и осветљења остављала је покаткад утисак нечег аветињског: као да су некадашњи људи сишли са својих изврсних портрета да у непријатном низу покажу своја паноптична лица.

Вести из Куће

Шеф Државне пропаганде г. Ђорђе Перић у Позоришту. — Шеф Државне пропаганде г. Ђорђе Перић посетио је у уторак, 26.0. м., наше Позориште и дуго се задржао у разговору с појединим члановима Управе. Пошто је тог дана била већ завршена јутарња проба „Кир Јање“, која га је нарочито интересовала, шеф г. Перић се упутио, у пратњи управника Позоришта г. Поповића и директора Драме г. Јевтића, у драмску салу где је редитељ г. Ракитин управо пробао пети чин „Отела“. Г. Перић је присуствовао проби целог чина и по његову завршетку изразио задовољство на солидну раду с којим се спрема ова велика трагедија од Шекспира. После завршене пробе, г. Перић је провео извесно време у пријатељском разговору с члановима који тумаче „Отела“. Сви су они изразили жељу да им шеф Државне пропаганде г. Перић што чешће дође у посету и тако оцени напоре које они чине у интересу што већег уметничког просперитета овог жаришта српске стваралачке културе.

Гостовање Хамбуршког позоришта у Београду. — Од 18. до 24. маја боравили су у Београду претставници Државног позоришта у Хамбургу г. г. Рудолф Килис, заступник интенданта, и Карл Гре-

нинг, технички шеф и сценограф овога Позоришта. Они су овде боравили у циљу припрема за гостовање Хамбуршког позоришта које се, као што јављамо на другом месту, треба да одржи од 20. до 24. јуна у обновљеној згради код Споменика. Угледне немачке гости срдечно су дочекали Управа и редитељски колегиј нашега Позоришта на челу с управником г. Јованом Поповићем, и приредили им закуску у фоајеу нашег Позоришта. Том приликом је топло поздравио гости управник г. Поповић. На његову здравицу одговорио је г. Килис који је указао на узајамне уметничке користи које ће имати хамбуршки и београдски глумци од међусобног упознавања. Овом пријатељском пријему присуствовали су и г. г. Зондерфирер д-р Швен из Пропаганда абтажлунга С. О. и Ђорђе Перић, шеф Државне пропаганде. Увече је Управа Позоришта приредила угледним гостима вечеру у ресторани на калемегданској тераси којој су, поред целокупне управе, присуствовали и г. г. регијунгсрат г. д-р Блок, д-р Швен и Вл. Мошуљ из Пропаганда абтажлунга С. О. И овом приликом измене су срдочне здравице. Два дана доцније приредио је гостима ручак министар г. Перић. Немачки гости присуствовали су, уједно, неким претста-

вама у Позоришту: „Фигаровој женидби“ и „Биду“ који их је нарочито импресионирао богатством свога фолклора и изврсном игром наших глумаца. — Преговори с претставницима Хамбуршког позоришта завршени су на обострано задовољство.

Предавање управника г. Поповића на Београдској радио-станици.

— Управник нашег Позоришта г. Јован Поповић одржао је на Београдском радију у среду, 27. маја, у 6 часова увече, веома интересантно предавање о позоришном животу у Србији. Предавање је одржано у оквиру српске емисије која је отскора уведена на Београдској радио-станици. Ово предавање објавићемо у „Српској сцени“.

Конференције у Позоришту. —

Већ дуже времена уобичајене су у Позоришту конференције после сваке наше премијере, драмске, оперске или балетске. Оне се воде непосредно после премијере, обично на самој позорници, док су још глумци под маскама. Конференција присуствује, поред Управе, и сви онај технички персонал који је запошљен у даној премијери. Присуствују и сви позоришни критичари из београдске штампе. Конференције отвара г. д-р Хелмут Швен, зондерфирер из Пропаганда абтажлунга С. О. и даје анализу комада и појединачних улога, а затим учествују у дискусији и дају своје примедбе позоришни критичари којима одговара редитељ и појединачни глумци. Живо и темпераментно вођене, ове конференције су се показале као веома корисне. На њима се често разјасне извесне ствари о комаду и карактерима појединачних улога које би, можда, у јавности могле да буду протумачене нетачно или недовољно.

Сталне посете сеоских домаћина Позоришту. — Сваког четвртка посети Позориште известан број

сеоских домаћина, обично у групама од 80 до 90 људи. Ови домаћини, гости претседника Српске владе г. Милана Недића, присуствују искључиво драмским претставама. Дају им се по правилу комади из националног репертоара. Тако су у четвртак, 21.0. м., присуствовали претстави „Бида“ сеоски домаћини из Пожаревачког, Рамског и Голубачког среза. На значај ових посета нашем Позоришту осврнућемо се оширенје.

Г-ца Љиља Колесникова и г-ђа Даница Живановић изводе један балет
(Фото: „Срп. сцена“, Београд)

Гостовање г-ђе Живановић и г-џе Колесникове у Нишу. — Првакиње нашег Балета г-ђа Даница Живановић-Денић и г-џа Љиља Колесникова, гостовале су 18. и 19. маја у Нишу, у тамошњем Позоришту, где су дали четири балетска концерта. Сви концерти били су унапред распродани. Београдска штампа јавља из Ниша о успеху ових концерата: „То је био триумф како београд-

ских уметница, тако и новог пробујеног интереса за позоришну уметност у Нишу".

Г-ђа Вукица Илић-Колацио као Мизета. — У суботу, 23 маја, тумачила је г-ђа Вукица Илић-Колацио, реангажована чланица наше Опere, партију Мизете у опери „Боеми“. Г-ђа Илић појавила се пред нашом публиком после дуже паузе. Она је с изразитим певачким и глумачким успехом дала ћудљиви лик Марселове љубавнице која под свађајачком природом крије меко и разнежено срце. Кућа је била спрдана.

Поклон Позоришту. — Г. Драгомир Остојић, шеф администрације нашег Позоришта, поклонио је позоришној библиотеци 9 фотографија разних комада који су у тој прошлоратном приказани у јед-

ном српском војничком позоришту у Бизерти, у Афици. То су фотографије ових комада: „Обичан човек“, „Мадам Монгоден“, „Жорж Данден“, „Ревизор“ и „Српска душа“. На једној фотографији („Обичан човек“) налазе се и наши незаборавни глумачки поклоњици Димитрије Гинић и Душан Раденковић. Од активних чланова нашег Позоришта из овим фотографијама је снимљен у више улога наш драмски првак г. Александар Златковић. Занимљиво је да су те улоге већим делом — женске. Тако г. Златковић игра Анжелику у „Жоржу Дандену“, Бенгалину у „Мадам Монгоден“, али и Хлестакова у „Ревизору“. — Управа Позоришта благодари г. Остојићу на овом драгоценом поклону.

Из уредништва

Наш лист поводом отварања зграде код Споменика. — Добар део наредне, 18, свеске „Српске сцене“ биће посвећен питањима која су у вези с отварањем обновљене зграде код Споменика, као и

Стеријиној комедији „Кир Јања“ и гостовању Државног позоришта из Хамбурга које ће се београдској позоришној публици приказати претставом комедије „Мина фон Барнхелм“ од Г. Е. Лесинга.

Уредник и одговорни уредник: Боривоје Јевтић, књиж. референт Српског народног позоришта (Франкопанова, 16/II десно).
Власник и издавач: Српско народно позориште у Београду.
Штампа »ЛУЧ«, Краљице Наталије 100. — Београд.

ГУМЕНА ЧАРАПА

ФЛОРО-ЛАСТЕКС

толико је танка, да се не види ни под најтanjом чарапом, притисак равномеран даје уздуж целе ноге, носи се лако и неосетно, може се прати као и свилена чарапа.

Најуспешније се примењује: код проширења вена, код тромбо-флебитиса, и код отока ногу и чланкова.

Највеће стовариште свих врста гумених чарапа, за чланкове, до колена и преко колена.

„САНИТАС“

Кр. Милана 26 до хотела „Лондон“
(преко пута Винаре Колић).

МАНТИЛЕ, ХАЉИНЕ, КОСТИМЕ и БЛУЗЕ за dame
као и ДЕЧИЈЕ МАНТИЛИЋЕ и ХАЉИНИЦЕ

добијете најповољније
у специјалној радњи за dame и децу

Конфекција „ЛВАЛИ“

Тихомир М. Гајић
Београд, Поенкареова — 24

НОВО ОТВОРЕНА РАДЊА АНТИКВИТЕТА

Купује и продаје, најбоље плаћа:

шиваче и писаће машине, полован стилски намештај, телихе и телевизоре, радио-апарате, гласовири, грамофоне, кристално и порцуланско посуђе и др. вредносне предмете.

На позив долазимо

Максимовић и Јанковић

Кр. Александра ул. — бр. 107.